

стваралаштва, сматра Кангра, што значи је за Фихтеа *почетак* и основни принцип *слобода*, које *нема у природи!*

Хегелова критика Кантове естетичке позиције управо смера на Кантове тешкоће да објасни право порекло естетских и уметничких феномена, укључујући ту и разум, и уобразиљу, и природу и слободну игру, док му *права* основа, везана за дух, слободу и стваралаштво – перманентно измиче.

Управо због тога није изненађујуће што Хегел у ”Јенским списима” наводи да *код Канта естетска идеја никада не може постати знањем*, јер се из синтезе опажаја и уобразиље никада не може формирати појам. Због тога је Кант принуђен да „лута“ између *чулног* и *натчулног*, уобразиље и разума, опажаја и појма, природне сврховитости и слободе, при чему никада не може да се отргне од утопљености у *субјективизам*, колико год желео да то становиште доведе до општости.

Франк указује на један Хегелов цитат из 1787. године, у којем он, различито од Канта, тврди да уобразиља из мноштва осета сачињава јединствену целину, која се у вишем смислу назива *поетским даром*, док у истом исечку Хегел *укус* назива *тамним осећајем лепог*, па се тај *тамни осећај* преноси и у *филозофију* која га испитује. У истом контексту Хегел разматра и појам генија, за који му се чини да се управо на Кантовом трагу често објашњава као *природна способност*, насупрот наученим, школским упутствима. Ипак, одређени интерпретатори наводе да је Хегел тек после 1820. године *коначно развио категорије којима мисли да може позитивно да схвати проблематику уметности и естетике*, упркос свим отвореним и нерешеним питањима. Тек систематским конситуисањем појма модерног грађанског друштва, могућа је *принципијелно омогућена слобода и субјективност свих људи*, сматра Хегел, што значи да је тек на тим основама могуће тематизовати уметност и друге естетске феномене. Ту треба да се истакне и једна важна напомена коју истиче Перовић: *Човек слободу не може да има или нема, нити да се у повести појављује или не појављује. Човек јесте слобода и човек јесте повест.*

Кангра сматра да је естетско, *као што Кант говори*, - уметнички поглед на ствар, а естетичко-теоријска (или прецизније: филозофска) позиција која то покушава да објасни. Естетичар је *филозоф уметности*, док „укус” спада дакле у то естетско, и у томе јест сада цјели проблем“! Управо у том контексту Хегел и критикује Кантово одређење укуса: дубина и рефлексивност остају неприступачне за *укус*, који је упућен само